

Tehokkuus ja oikeudenmukaisuus eri hyvinvointivaltiomalleissa

Pitääkö oikeudenmukaisemman yhteiskunnan tavoittelussa välttämättä luopua osasta elintasoaa tai sen kasvua? Pohjoismainen hyvinvointivaltiomalli osoittaa, että tämä ristiriita voidaan välttää.

Hannu Tanninen
Lehtori
Kuopion yliopisto
hannu.tanninen@uku.fi

Kuinka usein saamme kuulla väitteen, jonka mukaan hyvinvointivaltiomenot ovat paisuneet niin suuriksi, että ne heikentävät talouden toimintakykyä? Tyypillinen perustelu ko. väitteelle voidaan johtaa tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden ristiriitahypoteesista. Tuloerojen tasaamisella katsotaan klassisen mikroalousteorian mukaan olevan negatiivisia vaikutuksia ta-

loudellisiin kannustimiin ja siten tulontasauksen katsotaan vähentävän työn tarjontaa, yrittämistä ja ponnistelua. Seurauksena on lopulta tuotannon matalampi taso ja vähemmän talouskasvua.

Ehkä siteeratuin kansantaloustieteellinen esitys tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välisestä ristiriidasta on Arthur Okunin (1975) teos ”Equity and Efficiency, the Big Tradeoff”. Siinä Okun pohdiskelee, miksi poliittisissa periaatteissa USA:ssa vallitsevat yhtäläiset oikeudet, mutta talouden toiminnan osalta luotetaan vapaan markkinatalouden kohtuullisen tehokkaaseen mutta epätasaiseen tulemaan. Tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välistä ristiriitaa voitiin Okunin mukaan lieventää joko täystyöllisyydellä tai tasavertaisella yrittämismahdollisuudella. Okunin (1975, 68–69) mielestä 1970-luvun alun tilanne USA:ssa, jossa rikkain viidennes sai yhtä suuren verojen jälkeisen osuuden kansantulosta kuin köyhin kolme viidesosaa, oli järkyttävä. Siten oikeudenmukaisuudelle tulonjaon tasaamisen muodossa tuli antaa etusija, vaikka rahaa siirrettäisiin rikkailta köyhille ’vuotavalla ämpärillä’.

Okunin esittämä ajatus vuotavasta ämpäristä on säilynyt hyvin kansantaloustieteen kirjallisuudessa. Pestieaun (2006, 5) tuoreen, Euroopan unionin hyvinvointivaltiota tarkastelevan kirjan viesti on, että lisätäksemme taloudellista oikeudenmukaisuutta meidän on luovuttava jostakin määrästä tehokkuutta. Myös siinä suhteessa Okunin ja Pestieaun esittämät näkökannat yhtyvät, että oikeudenmukaisuudella käsitetään taloudellisen eriarvoisuuden vähentämistä uudelleenjaon keinoin.

Toisaalta Barr (2001) korostaa hyvinvointivaltion vakuutusluonnetta ja sitä, että hyvinvointivaltiolla – esimerkiksi sosiaalivakuutuksen muodossa – on talouden tehokkuutta edistävä vaikutus. Vastavasti Osberg (1995) muistuttaa siitä, että kansantaloustieteessä nykyään paljon tutkitun nk. endogeenisen kasvuteorian keskeisenä viestinä voidaan pitää kyseisen ristiriidan olemassaolon kiistämistä. Esimerkiksi 2000-luvulle tultaessa empiirisen kasvukirjallisuuden yleinen olettamus oli, että tulonjaon tasaisuuden ja kasvun välillä vallitsee positiivinen riippuvuus.¹

¹ Ks. esim. Tanninen ja Tuomala (2007) sekä siinä viitattu kirjallisuus.

Tehokkuuden ja oikeuden- mukaisuuden välillä ei välttämättä ole ristiriitaa.

Erityisesti Euroopan unionissa on ollut tarve lieventää hyvinvointivaltion ja talouden toiminnan välistä ristiriitaa (ks. European Commission 2002; Bertola et al. 2001). Tehokkuuden kasvattamiseksi Euroopan komissio näyttää puolestaan tavoittelevan sellaista ratkaisua, jossa hyvinvointivaltiomenot jaotellaan tehokkuutta/tehottomuutta edistäviin luokkiin ja yksittäisen hyvinvointivaltion toimintaa arvioidaan sen mukaan, kuinka paljon ne ovat onnistuneet suuntaamaan resursseja tehokkuutta edistäviin menoihin.

Ehkä yllättäen hyvinvointivaltiomallien puitteissa näyttäisi olevan mahdollista lievittää tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välistä ristiriitaa. Sapir (2005) vetää yhteen Boerin (2002) arviot eurooppalaisten sosiaalimallien toimivuudesta taulukon 1 mukaisesti tehokkuus- ja oikeudenmukaisuus-kriteerien nojalla. Sapirin mukaan sosiaalimallia on pidettävä tehokkaana, mikäli se tuottaa riittävät kannustimet työntekoon ja siten korkean työhönosallistumisasteen. Toisaalta sosiaalimalli on oikeudenmu-

kainen, jos se pitää köyhyysriskin suhteellisen alhaisena.

Osoittautuu, että pohjoismaisen ja anglosaksisen mallin maat ovat keskimääräistä tehokkaimpia, kun taas sekä pohjoismaisen että mannermaisen mallin maissa köyhyysaste on keskimääräistä matalampi. Näin pohjoismainen malli olisi "kadehdittavassa asemassa" sekä tehokkaana että oikeudenmukaisena eteläeurooppalaisen mallin ollessa vastakaista ääripäätä, kun anglosaksisen ja mannermaisen mallin maat menestyvät vain toisen tavoitteen suhteen. Sapirin (2005) mukaan tehottomat mallit eivät ole myöskään kestäviä edessä olevien rahoituspaineiden puristuksessa.

Havaitsemme, että meillä on kaksi erilaista näkemystä tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välisestä suhteesta. Ensimmäisen mukaan niiden välillä on peruuttamaton ristiriita ja oikeudenmukaisempi tulonjako on saavutettavissa vain luopumalla osasta tuotannon kokonaisuudesta. Tällöin hyvinvointivaltion kritisoiminen tehottomuuden näkökulmasta on ongelmallista, sillä kuten Sand-

mo (2002, 9–10) toteaa, yhteiskunnassa, jossa arvostetaan sekä tehokkuutta että tasa-arvoa, on rationaalista luopua osasta tehokkuutta tasaisemman tulonjaon ja resurssienjaon hyväksi.

Kyse on siis arvovalinnasta, ja joudumme kysymään, miten yhteiskunnan arvostukset tulonjaon ja tehokkuuden osalta muodostuvat. Tämä on mielenkiintoinen kysymys, johon en tässä yhteydessä puutu. Sen sijaan tarkastelen taulukon 1 antamaa kuvaa tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välisestä ristiriidasta hyvinvointivaltiomallien välillä. Tukeydun tässä yhteydessä Esping-Andersenin (1990, 1999) alkuperäiseen hyvinvointivaltioluokitteluun täydennettyä eteläeurooppalaisella mallilla.²

Taulukossa 2 hahmotetaan tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välistä ristiriitaa tarkastelemalla neljän hyvinvointivaltiomallin sekä niitä edustavien esimerkkimaiden USA, Alankomaat, Suomi ja Italia kohdalla. Taulukon yläosassa tarkastelemme ko. ristiriitaa tulonjaon (sekä tuotannontekijätuloista FI että käytettävissä olevista tuloista DPI laske-
tun Gini-kertoimen³, uudelleenjaon (em. Gini-kertoimien erotus⁴ ja henkeä kohti lasketun bruttokansantuotteen (BKT per capitam) avulla. Havaitsemme suurimmat

Taulukko 1. Eurooppalaisten sosiaalipolitiikkamallien oikeudenmukaisuus–tehokkuus -tyologia.

		Tehokkuus	
		Matala	Korkea
Oikeudenmukaisuus	Korkea	Mannermainen malli	Pohjoismainen malli
	Matala	Eteläeurooppalainen malli	Anglosaksinen malli

Lähde: Sapir (2006).

2 Esping-Andersen (1990, 1999) käytti seuraavaa hyvinvointivaltiomallijaottelua (i) anglosaksiset: Australia, Kanada, Irlanti, Uusi-Seelanti, Sveitsi, Iso Britannia (UK) ja USA; (ii) pohjoismaiset: Tanska, Suomi, Norja ja Ruotsi; sekä (iii) mannermaiset: Itävalta, Belgia, Ranska, Saksa, Japani ja Alankomaat. Neljäntenä luokkana käytän eteläeurooppalaista mallia, johon kuuluvat alun perin mannermaisen mallin maihin luettu Italia sekä Portugal ja Espanja.

3 Gini-kerroin on laajasti käytetty tuloerojen mittari. Se saa arvoja 0:n ja 1:n (tai 0 prosenttia ja 100 prosenttia) välillä ja on sitä pienempi mitä tasaisempi on tulonjako.

4 Käytettävissä oleviin tuloihin vaikuttavat tuotannontekijätulojen (ansio- ja pääomatulojen) lisäksi tulojen uudelleenjaon keskeiset välineet, verotus ja tulonsiirrot. Näin ollen tulojen uudelleenjaon mittarina voidaan pitää sitä, kuinka paljon Gini-kerroin muuttuu, kun siirrytään tuotannontekijätuloista käytettävissä oleviin tuloihin.

Taulukko 2. Hyvinvointivaltiomallit, tulonjako, työpanos ja tehokkuus vuosituhatteen vaihteessa.

		USA	NET*	FIN	ITA	Anglos.	Mannerm.	Pohjoism.	Eteläeur.
Tuloerot									
(13 maata)	Gini-kerroin FI	53,2	50,9	48,9	53,6	55,6	52,5	50,1	54,0
(13 maata)	Gini-kerroin DPI	38,0	27,0	29,2	35,2	35,3	26,6	27,6	35,0
(13 maata)	Uudelleenjako	15,2	23,9	19,7	18,4	20,3	26,0	22,5	19,0
Tuotanto									
(20 maata)	BKT per capita	39 406	34 073	30 338	29 340	32 385	31 318	33 278	25 352
Panoskäyttö									
(20 maata)	Työllisyysaste	74,0	68,0	66,6	53,3	70,6	64,7	73,4	58,6
(19 maata)	Julk. työllisyys	15,3	10,7	25,1	16,4	15,5	14,2	29,5	16,1
(20 maata)	Vuosityötunnit	1 858	1 429	1 747	1 628	1 733	1 580	1 573	1 724
Tehokkuus									
(20 maata)	BKT per työllinen	81 002	67 094	68 642	73 726	67 670	68 843	68 300	61 477
(20 maata)	BKT per työtunti	43,63	46,97	39,29	45,29	39,11	43,90	43,98	35,83
(19 maata)	Kasvu 1980–2005	1,88	1,69	2,34	1,60	2,07	1,80	2,09	2,17

13 maata: Kanada 2000, Iso-Britannia 1999, USA 2000, Itävalta 2000, Belgia 1997, Saksa 2000, Alankomaat 1999, Tanska 2000, Suomi 2000, Norja 2000, Ruotsi 2000, Italia 1998, Espanja 2000.

20 maata: Australia, Kanada, Irlanti, Sveitsi, Uusi Seelanti, Iso-Britannia, USA, Itävalta, Belgia, Ranska, Saksa, Japani, Alankomaat, Tanska, Suomi, Norja, Ruotsi, Italia, Portugali, Espanja.

19 maata: edelliset 20 maata pl. Sveitsi (Julkinen työllisyys) ja Saksa (kasvu).

* NET = Alankomaat

tuloerot (sekä tuotannontekijätulon FI etä käytettävissä olevien tulojen DPI osalta) anglosaksisen ja eteläeurooppalaisen mallin maissa. Pohjoismaisen ja mannermaisen mallin maissa tuloerot ovat matalimmat. Vastaava kuva syntyy malleja edustavista yksittäisistä esimerkkimaista.

Vaikka hyvinvointivaltiomallien luvut eivät olekaan aivan vertailukelpoisia uudelleenjaon ja BKT per capitin suhteen, niin taulukon 2 yläosa ei tue näkemystä tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välisestä ristiriidasta: anglosaksisen, mannermaisen ja pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin BKT per capita -luvut eivät poikke merkittävästi toisistaan. Toisaalta valittujen esimerkkimaiden osalta USA:n BKT per capita on selkeästi suurempi kuin Alankomaiden ja Alankomaiden luku on vastaavasti yhtä selkeästi suurempi kuin Suomen ja Italian. Hyvinvointivaltiomallien sisällä lienee siis suuria maidenvälisiä eroja.

Taulukon 2 keskiosassa tarkastellaan työpanoksen kokonaiskäyttöä keskimäärin vuosina 1998–2002. Sapirin (2005) tehokkuuden mittari oli työllisyysaste, mikä on luonnollista, jos sosiaalipolitiikan tavoitteena pidetään tästyöllisyyttä. Toisaalta Okunin (1975) mukaan korkea työllisyys mahdollistaa tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välisen ristiriidan kiertämisen, jolloin varsinainen tehokkuusmittari olisi edellä tarkasteltu BKT per capita. Havaitsemme, että työllisyysaste on korkein pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin maissa ja vastaavasti matalin eteläeurooppalaisen mallin maissa. Myös anglosaksisen mallin maissa on korkea työllisyysaste. Esimerkkimaistamme USA:n työllisyysaste oli aivan omaa luokkaansa, vuosituhatteen vaihteessa keskimäärin 74 prosenttia työikäisestä väestöstä.⁵

⁵ Korkeimmat työllisyysasteet löytyvät Sveitsistä (78,8%), Norjasta (78%) ja Tanskasta (76,4%).

Hyvinvointivaltiomallit eroavat tästyöllisyyden saavuttamiskeinojensa osalta. Ensinnäkin pohjoismaisen mallin maat poikkeavat muista maista siinä, että julkisen sektorin työllisten osuus kaikista työllisistä on korkea. Kun pohjoismaisen mallin maissa on keskimäärin 30 prosenttia työllisistä töissä julkisella sektorilla, niin muiden hyvinvointimallien työllisistä vain noin 15 prosenttia työskentelee julkisella sektorilla.⁶ Esping-Andersen (1999) tarkastelee mielen-

⁶ Osin ero selittyy sillä, että Pohjoismaiden julkisesti tuotetut hyvinvointipalvelut työllistävät noin 25 prosenttia työvoimasta, kun vastaava luku Keski-Euroopassa on noin 10 prosenttia (ks. esim. Esping-Andersen 1999). Kyse on määrittelyeroista. Pohjoismaissa hyvinvointipalveluiden rahoitus ja tuotanto on julkisen sektorin vastuulla. Keski-Euroopassa hyvinvointipalveluiden rahoitus on pääosin julkisen sektorin vastuulla, mutta tuotanto yksityisen sektorin vastuulla. Molemmissa tapauksissa kustannuspaineet kohdistuvat julkisen rahoituksen riittävyyteen (ks. esim. Pestieau 2006).

Pohjoismaissa huomattavan suuri osa työpaikoista on julkisella sektorilla.

kiintoisella tavalla pohjoismaisen mallin maiden tapaa ratkaista tasa-arvon ja työpaikkojen välinen ristiriita. 1980- ja 1990-luvuilla julkisella hyvinvointipalveluiden tuotannolla kyettiin lievittämään matalapalkkaisen palvelusektorin kasvupaineita, jonka taustalla oli talouden rakennemuutos ja naisten lisääntynyt osallistuminen työmarkkinoille. Esping-Andersen (1999) kuitenkin huomauttaa, että maltillisista palkkatarkaisuista ja kapeasta palkkahaitarista huolimatta työmarkkinaongelmaksi muodostuu julkisen palvelutuotannon jatkuvasi kasvava kustannuspaine. Näiltä osin pohjoismaisen mallin maita odottavat samat ongelmat kuin mannermaisen mallin maissa on nähty. Kieltämättä tällainen tulkinta on mielenkiintoinen niin kuntatalouden kestävyuden kuin vuoden 2007 palkkaneuvotteluiden näkökulmasta.

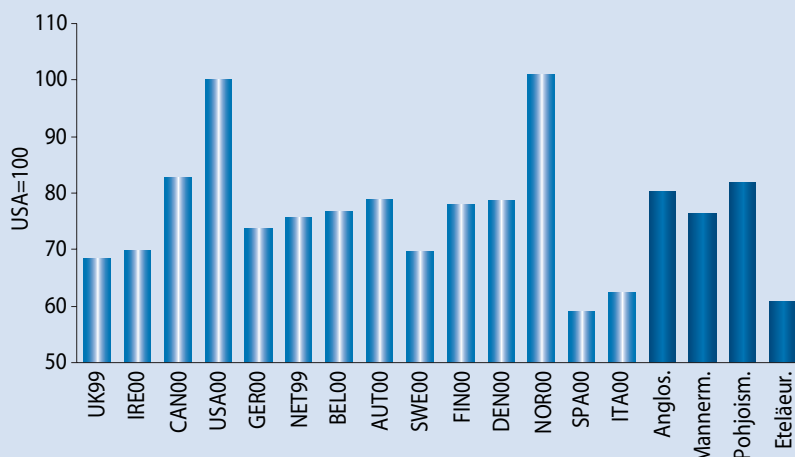
Toisaalta korkean työllisyysasteen taustalla voi olla suuri osa-aikaisten osuus työvoimasta tai työn jakaminen yleisemminkin. Tämän tulisi näkyä taulukon 2 keskimääräisessä vuosityöajassa. Anglosaksisen ja eteläeurooppalaisen mallin maissa keskimääräinen vuosityöaika työllistä kohden on noin 150 tuntia korkeampi kuin pohjoismaisen ja mannermaisen mallin maissa. Edelleen havaitaan, että anglosaksisen hyvinvointivaltiomallin maissa sekä vuosityöaika että työllisyysaste on korkea. Tämä korostuu erityisesti USA:n tapauksessa ja viittaa siihen, että korkea BKT per capita -luku selittyy osin suurella työvoiman kokonaispanoksella. Muissa hyvinvointivaltiomalleissa on havaittavissa kompromissi joko korkean työllisyysasteen ja matalahkon vuosityöajan välillä (pohjoismaisen malli) tai päinvastoin (eteläeurooppalainen malli). Toisaalta ha-

vaitaan Suomen osalta pohjoismaiseen hyvinvointivaltiomalliin nähden hyvin poikkeava suhde: vuosityöaika on korkea ja työllisyysaste matala. Osin tämä selittyy laman pitkällä varjolla, sillä vielä 1980-luvulla työllisyysaste oli tyypillisesti yli 70 prosenttia.

Taulukon 2 alaosa keskittyy aluksi tehokkuuskysymyksen uudelleenarviointiin huomioimalla havaitut erot työpanoksen kokonaiskäytössä. Havaitsemme, että BKT per työllinen -mittarilla tehokkuutta tarkasteltaessa mannermaisen hyvinvointivaltiomallin maat olisivat keskimäärin tehokkaimpia, mutta yksittäisistä maista USA nousee jälleen omaan luokkaansa. Ehkä hieman yllättäen Italia nousee neljästä esimerkimaastamme seuraavaksi tehokkaimmaksi maaksi eron ollessa Suomeen ja Alankomaihin selvä. Kuva tehokkuudesta muuttuu jälleen, kun tarkastellaan BKT:ta tehtyä työtuntia kohti: kaksi tasaisimman tulonjan omaavaa hyvinvointivaltiomallia ovat tällä mittarilla mitattuna myös tehokkaimpia. Jälleen kerran taulukon 2 antama kuva ei mairittele Suomea, sillä tarkasteltavista neljästä maasta työtuntia kohden tuottamamme BKT on alhaisin ajanjaksolla 1998–2002. Toisaalta USA menettää asemansa tehokkaimpana valtiona.

Tähän saakka olemme lähestyneet Okunin (1975) tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välistä ristiriitaa ajatuksella, että tehokkuuskustannukset näkyvät makrotaloudellisessa toimintakyvyssä ja erityisesti BKT:n tasossa. Kuten Atkinson (1999) osuvasti totesi, perustavampi haaste hyvinvointivaltioille lienee vaihtoehtoinen hypoteesi, jonka mukaan joutuisimme uhraamaan osan talouden kasvuvauhdista oikeudenmukaisuuden alttarille. Tätä kysymystä on tutkittu paljon viimeaikaisessa endogeenisen kasvun teoriassa, joten taulukon 2 alaosassa kysymystä tarkastellaan hyvin suppeasti keskimääräisellä BKT per capita vuosikasvulla viimeisen neljännes-

Kuvio 1. Käytettävissä olevat mediaanitulot suhteessa USA:n mediaanituloihin vuonna 2000.

Lähteet: Luxembourg Income Study ja kirjoittajan laskelmat.

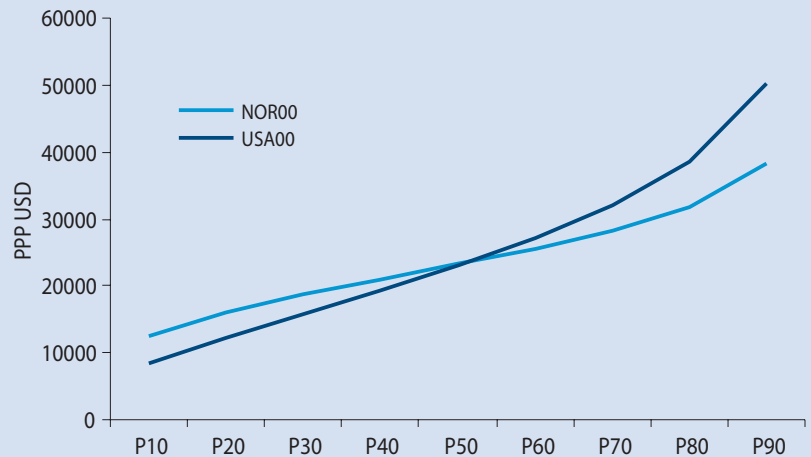
vuosisadan aikana. Erot eri hyvinvointimallien välillä ovat pienet. Sen sijaan neljän esimerkkimaamme väliset erot ovat merkittävät, mikä viittaa talouskasvun suuriin maidenvälisiin eroihin hyvinvointivaltiomallien sisällä.

Kieltämättä taulukon 2 mukainen analyysi hyvinvointimallien kyvystä lievittää oikeudenmukaisuuden ja tehokkuuden välistä ristiriitaa on karkea. Niin Boerin (2002) kuin Sapirinkin (2005) analyysistä käy ilmi, että yksittäisten hyvinvointivaltiomallien sisällä esiintyy suurta vaihtelua, vaikka itse malleille lasketut keskiarvot poikkeaisivat toisistaan. Hahmotetaan tätä kuvion 1 avulla. Kun edellä tarkasteltiin BKT per capitaa, niin seuraavassa tarkastellaan LIS-aineistosta lasketun mediaanikotitalouden käytettävissä olevia tuloja vuoden 2000 ostovoimakorjatuissa dollareissa.⁷ Kuviosta 1 havaitaan, että kaksi maata on ylitse muiden: USA ja Norja. Kanadassa ostovoimakorjattu mediaanitulo on hieman yli 80 prosenttia USA:n mediaanituloista. Tanskan, Suomen, Itävallan, Belgian ja Alankomaiden mediaanitulo on noin 75 prosenttia USA:n mediaanituloista. Ruotsin, Ison Britannian (UK) ja Irlannin käytettävissä oleva mediaanitulo on noin 70 prosenttia ja eteläeurooppalaista mallia edustavien Espanjan ja Italian noin 60 prosenttia USA:n käytettävissä olevasta mediaanituloista.

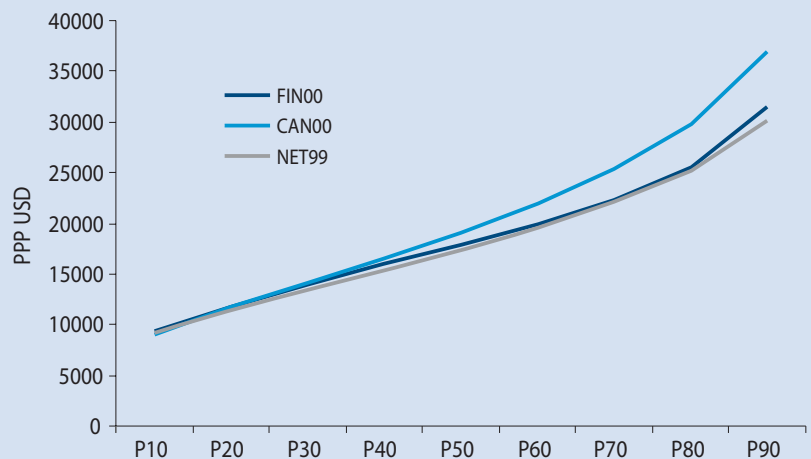
Kuviossa 2 tarkastellaan käytettävissä olevia dollarimääriä kahden korkeimman mediaanitulon maassa eri tu-

⁷ BKT per capita kuvaa edustavan kuluttajan tuloitasoa. Koska tiedämme, että tulojakauma on erittäin vino oikealle, keskiarvo liioittelee käytettävissä olevaa keskimääräistä tuloa. Siten turvallisempi tunnusluku lienee mediaani eli järjestettäessä kotitaloudet ekvivalenttia aikuista kohden järjestykseen köyhimmästä rikkaimpaan tarkastellaan jonossa keskimääräisen kotitalouden tuloa. Mediaanitulo on mahdollista laskea tulonjakotilastoista, jollainen on mm. LIS-aineisto. Käsite- ja mittauseroavaisuuksista huolimatta BKT per capita ja mediaanitulotarkastelun antama yleiskuva maiden välisestä taloudellisesta vauraudesta on kuitenkin yhtenevä.

Kuvio 2. Käytettävissä olevat tulot tulokymmenyksittäin Norjassa ja USA:ssa vuonna 2000.

Kuvio 3. Käytettävissä olevat tulot tulokymmenyksittäin Suomessa, Alankomaissa ja Kanadassa vuonna 2000.

lokymmenyksissä (desiileissä)⁸. Vaikka käytettävissä oleva mediaanitulo on lähes sama, niin Norjassa tulot jakautuvat huomattavasti tasaisemmin. Kuviossa 3 verrataan vastaavasti Suomen, Alankomaiden ja Kanadan käytettävissä olevia tuloja. Havaitsemme, että Suomen ja Alankomaiden välillä ei ole juurikaan eroa, mutta mediaanituloltaan hieman vauraammassa Kanadassa ero käytettävissä olevissa tuloissa kasvaa näihin kahteen maahan verrattuna siirryttäessä rikkaampiin tulokymmenyksiin. Alankomaiden, Kanadan, Suomen, Norjan ja USA:n esimerkit vahvistavat yleiskuvaa, jonka mukaan verraten saman keskimääräisen tulotason maiden osalta anglosaksisen hyvinvointivaltiomallin maissa käytettävissä tulot ovat jakautuneet epätasaisemmin kuin mannermaisen tai pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin maissa.

⁸ Tulokymmenykset on muodostettu asettamalla väestö järjestykseen pienituloisimmista suurituloisimpiin ja katkaisemalla tämä "ihmisjono" kymmenen prosentin välein.

Lopuksi haluan kiinnittää huomiota siihen, että vaikka pohjoismainen malli onkin saanut kiitosta tehokkuuden ja oikeudenmukaisuuden välisen ristiriidan ratkaisemisessa, kehitys on ollut Suomessa ja Ruotsissa viimeisen vuosikymmenen aikana tuloeroja kasvattava (ks. esim. Taimio 2007). Lisäksi pohjoismaiseen malliin niin palvelusektorin osalta yleisesti kuin hyvinvointipalveluiden osalta erityisesti kohdistuu jatkossakin kasvavia kustannuspaineita. Tällä voi olla monia seurauksia pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin toimivuuden suhteen. Yksi keskeisistä haasteista lieneekin sosiaalisen koheesion ylläpito, ja se vaatii huomion kiinnittämistä myös palkkajakauman oikeudenmukaisuuteen. ■

KIRJALLISUUS

Atkinson, A.B. (1999), *The Economic Consequences of Rolling Back the Welfare State*, Cambridge, MA: MIT Press.

Barr, N. (2001), *The Welfare State as a Piggy Bank*, Oxford: Oxford University Press.

Bertola, G. & Boeri, T. & Nicoletti, G. (2001), *Welfare and Employment in a United Europe*, Cambridge, MA: MIT Press.

Boeri, T. (2002), *Let Social Policy Models Compete and Europe Will Win*, esitelmä seminaarissa *Transatlantic Perspectives on US-EU Economic Relations: Convergence Conflict and Cooperation*. John F. Kennedy School of Government, 11.-12.4.2002.

Esping-Andersen, G. (1990), *The Three Worlds of Welfare Capitalism*, Cambridge: Polity Press.

Esping-Andersen, G. (1999), *Social Foundations of Postindustrial Economies*, Oxford: Oxford University Press.

European Commission (2002), *Public Finances in EMU – 2002*, European Economy No. 3.

Okun, A. (1975), *Equality and Efficiency: The Big Tradeoff*, Washington, DC: Brookings Institution.

Osberg, L. (1995), *The Equity/Efficiency Trade-off in Retrospect*, *Canadian Business Economics*, 3, 5–19.

Pestieau, P. (2006), *The Welfare State in the European Union*, Oxford: Oxford University Press.

Hannu Tanninen haluaa muistuttaa, että kritiikistä huolimatta pohjoismaisen hyvinvointivaltiomallin maat ovat yhdistäneet onnistuneesti suhteellisen pienet tuloerot, anteliaat sosiaali-etuudet, korkean verotuksen ja korkean työllisyyden, tehokkuuden tästä merkittävästi kärsimättä.

Sandmo, A. (2002), *Globalisation and the Welfare State: More Inequality – Less Redistribution?* Norwegian School of Economics and Business Administration, Department of Economics, Discussion Paper 04/02.

Sapir, A. (2005), *Globalisation and the Reform of European Social Models*, Bruegel.

Taimio, H. (toim.) (2007), *Taloukasvun hedelmät – kuka sai ja kuka jäi ilman?* Helsinki: Työväen sivistysliitto.

Tanninen, H. & Tuomala, M. (2007), *Tuloerot ja makrotaloustiede*, teoksessa Heinonen, V. & Jääntti, M. & Vartiainen, J. (toim.): *Kansantaloustiede, talouspolitiikka ja hyvinvointivaltio – juhlaKirja Jukka Pekkarisen kunniaksi*, Palkansaajien tutkimuslaitos, Raportteja 11.